

Eén moreel, wetenschappelijk oordeel bestaat niet

Vorig jaar moest dr. Roozrokh, een transplantatiechirurg in Californië, zich voor de rechter verantwoorden nadat hij gepoogd had de dood van een stervende patiënt te verhaasten om diens organen te gebruiken voor transplantatie. Verwerpelijk, zullen de meesten vinden.

Of is dat oordeel te vlug? Het na-deel voor de patiënt, die toch zou sterven, was minimaal. Het voor-deel voor de getransplanteerde patiënt levensgroot. Zijn dat argumen-ten om van oordeel te veranderen? Nee, de meesten van ons zullen bij hun oordeel blijven.

Waarom doen we dat? Staan we überhaupt open voor argumentatie die tot andere morele conclusies leidt dan we eerder hebben ingenomen? Of zijn onze morele oordelen gebaseerd op gevoelens en emoties die zich aan iedere discussie ont-trekken?

Alex Voorhoeve, filosoof aan de London School of Economics, ondervroeg hierover elf in ethiek en moraal gespecialiseerde filosofen. Allen uit de Engelstalige wereld. Hij koos juist deze elf omdat hij vond dat ze over die vragen en over 'ob-jectieve' morele oordelen iets te

Nietzsche: Grote problemen vragen om grote liefde

zeggen hadden. Maar wat is 'ob-jectief'?

Stel, we onderzoeken de zaak Roozrokh zo onbevooroordeeld mogelijk en formuleren op grond daarvan een moreel oordeel dat we base-ren op objectieve, onpersoonlijke criteria. Is dat dan hét morele oor-deel waarmee alle wetenschappe-lijk integere onderzoekers het eens móéten zijn? Ook al vinden sommi-gen onze uitkomst moreel verwer-pelijk?

Natuurlijk niet. Eén wetenschap-pelijk, moreel oordeel met uitsluiting van alle andere bestaat niet. Als een oordeel niet aansluit bij ons eigen idee over wat moreel door de beugel kan, laten we ons niet over-tuigen. Ook niet door 'objectieve' argumentatie.

Daar zit iets vreemds in. Morele oordelen zijn heel belangrijk. Vaak zijn ze doorslaggevend voor ons ge-drag. We kunnen iets heel graag willen en er toch van afzien omdat we het moreel verwerpelijk vinden. En toch slagen we er niet in de re-den voor onze moraliteit zo te ver-woorden, dat we iedereen mee krij-gen.

Stel dat mijn dochter de trans-plantatiepatiënt van dr. Roozrokh was. Dat ik de morfiepomp van de stervende patiënt stiekem een tand-

je hoger had kunnen zetten en het leven van mijn dochter daarmee had kunnen redden. Stel dat ik daarvan om morele redenen zou af-zien. Waarom kan ik de reden voor zo'n fundamentele beslissing niet zo verwoorden dat iedereen daar wel mee móét instemmen? We be-schouwen onszelf als rationele we-zens. Bij ratio hoort objectiviteit. Waarom hebben we dan niet alle-maal dezelfde objectieve moraal?

Als inleiding voor zijn eerste in-terview citeert Voorhoeve de filo-soof Nietzsche, die ooit schreef dat alle grote problemen vragen om grote liefde. Waarom, vraagt Nietz-sche, heb ik nooit iemand ontmoet, zelfs niet in boeken, die de morali-teit benaderde als een persoonlijk probleem met alle persoonlijke kwelling, pijn, lust en hartstocht, die daarbij horen?

Nietzsche was het type niet om snel tevreden te zijn. Maar iets van tevredenheid zou hij toch gevoeld hebben bij de elf interviews van Voorhoeve. Zijn filosofen zijn harts-tochtelijke aanhangers van hun eigen morele systeem. Ze knokken er-voor, verdedigen met vuur en lief-de. Ze verschillen totaal. In de basis en daardoor ook in de uitkomst. Voor de een begint moraliteit met liefde. Voor een ander is het een product van de evolutie. Sommigen zoeken de basis in zichzelf. Ande-ren buiten ons, in de status van de mens. De één gelooft hartstochte-lijk in de vrije wil, een ander moet er niets van hebben.

Iedere filosoof argumenteert over-tuigend voor zijn eigen morele sys-teem. Bijna steeds, althans zo ver-ging het mij, ga je in de redenering mee. Dat kan natuurlijk niet. Daar-voor verschillen ze veel te veel van elkaar. Verwarrend en een goede les om niet zo stijf en steil te zijn over de eigen moraal. De ankerplaats voor moraal wordt objectief gepre-senteerd, maar blijkt keer op keer subjectief gekozen. Hoe objectief de gronden ook lijken die voor deze subjectieve keuze gegeven worden.

Gaandeweg laat Voorhoeve zien hoe moeilijk morele rekening en verantwoording zijn. Het water waarin we voor onze fundamentele beslissingen voor anker gaan, blijkt te diep om de bodem te zien.

Dat geldt niet alleen voor de mo-raal. Bij geloof en liefde is het niet anders. Soms lijkt het of we een glimp van bodem en anker zien. Maar dat zijn slechts momenten. Toch hangt het lot van ons schip af van de hechtheid van de anker-plaats. Raadselachtig.

Jan Greven

Alex Voorhoeve, *Conservations on ethics*. Gesprekken met Ken Binmore, Philippe Foot, Harry Frankfurt, Allan Gibbard, Daniel Kahneman, Frances Kamm, Alasdair MacIntyre, T.M. Scanlon, Peter Singer, David Velleman en Bernard Willi-ams. Oxford University Press, £ 18,99